

Peregrijn

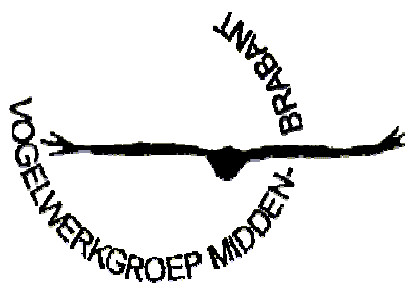
p e r i o d i e k

Nr. **8**

oktober 2009

Vogelwerkgroep Midden-Brabant heeft als doelstelling de in het wild levende vogels te bestuderen en deze vogels met hun leefgebieden te beschermen. De vereniging streeft deze doelen na door:

- vogelstudie/-onderzoek
- vogelbescherming
- natuurbeheer/natuurbescherming
- voorlichting/educatie

Eindredactie:
Jan van Rijsewijk
Kloosterstraat 54
5175BJ Loon op Zand
0416361503
jmvanrijsewijk@home.nl

Redactieraad:
Victor Retel Helmrich
Wiel Poelmans
Nico Hilgers

inditNUMMER

- **reuseldalnoord**martinvanmol
het unieke weidevogelgebied Reuseldal in de gemeente Hilvarenbeek en Oisterwijk.....
- **degierzwaluwijnachttertuintuin**victorretelhelmrich
deel uitmakend van dezelfde schepping troost ik me met de gedachte dat het doel bekend is al kunnen wij als toeschouwers het niet bevatten....
- **excursienaar**jacquesvanmeer
maar liefst 2 excursies; naar de Zouwe boezem en de Biesbosch....
- **desteenuil**janvanrijsewijk
opeens riep ie verbaast: "Vurrek Jan, er zit nog een uiltje in!"
- **steljevoor?**gerardvandekaa
het feit dat je in groepsverband bezig bent om bepaalde zaken aan de kaak te stellen.....
- **werkgroepbiodiversiteit**victorretelhelmrich
het enige wat er aan ontbreekt is een kader van beleid om deze activiteiten te sturen en op elkaar af te stemmen....
- **hetetangdebelvalindeargonne**victorretelhelmrich
het zal me benieuwen of we ze in de toekomst nog eens terug zullen zien.....

Veel leesplezier!

Staartmees *Aegithalos caudatus*

Staartmezen zijn nooit alleen. Je ziet deze "pluizenbolletjes met breipen" bijna altijd in kleine familiegroepjes van vijf tot vijftien exemplaren van boom naar boom vliegen. Hun drukke "rrrrrr" verraadde ze. Door hun rusteloze gedrag zitten ze nooit lang stil. Omdat ze heel tam zijn, laten ze zich heel goed lokken door een "psst-psst"-geluid te maken. Uit nieuwsgierigheid komen ze dan soms op minder dan een meter afstand op een tak zitten. In de winter willen ze ook nog wel eens op voedertafels komen. Staartmezen broeden in grote getale in Nederland. Het nest, een prachtige ovale bol, wordt bekleed met mos en spinnenwebben. Ze broeden graag in coniferen en doornstruiken en kunnen al in maart beginnen met nestelen.

Voorzitter	Wiel Poelmans
Secretaris	Peter van Gestel
Penningmeester	Gerard van de Kaa
Bestuurslid	Marcel Morel
Bestuurslid	Hans van der Haring

Contributie

Gewone leden	€ 25,- per jaar
Huisgenoot leden	€ 12,50 per jaar
Leden tot 25 jaar	€ 12.50 per jaar
Gironummer	3531190
Kamer v. Koophandelnr.	V.259.382

Inventarisaties/tellingen:

Steenuil	Jan van Rijsewijk
Kerkuil	Gerard van de Kaa
Roek	Peer Busink
Huiszwaluw	Roos Backx
Geelgors	Peer Busink
Grote gele kwikstaart	Arno Braam
Weidevogels	Peer Busink
Roofvogels	Peer Busink
Scholekster	Peter van Gestel
Ransuiltelling	Patrick Martens

Contactpersonen:

Habitatcommissie	Wiel Poelmans
Excursies	Jacques van Meer
Waarnemingsarchief	Eric van Gemert
Vogeltrekpost	Eric van Gemert

Stichting Beheer Kleine Landschapselementen Midden-Brabant
Tentoonstellingscie/Bar
Vogelcursus

Dolf Gijtenbeek
Nico Hilgers
Wiel Poelmans

Webmaster

www.vmbmiddenbrabant.nl

Peter van Gestel

Peregrijn:

Hoofredacteur	Jan van Rijsewijk
Advertentiewerving	Hans van der Haring
Druk	Gerard van de Kaa

Het bestuur nodigt vrijwel elke ledenvergadering een lezinghouder uit. Dat kan iemand zijn uit eigen gelederen maar ook iemand van buitenaf met een specialisme. Hieronder de lezingen van het afgelopen half jaar.

Maart 09

Ruud van Dongen: Spechten; met nadruk op de Middelste bonte specht.

Ruud is werkzaam als inventariseerder bij de provincie Limburg en heeft veel ervaring met het inventariseren van Middelste bonte spechten. Ruud is ook lid van Vogels in Brabant (VIB), het nieuwe initiatief om vogeltellingen Brabantbreed te organiseren en via het net te publiceren. Dit jaar vond weer een inventarisatie van de Middelste bonte specht in Noord-Brabant plaats, waarvoor tellers werden gezocht. Informatie hierover was te vinden op de nieuwe site van het VIB www.brabantsevogels.nl. Op deze site zijn ook de belangrijkste geluiden van deze soort te horen. Ruud vertelde iets over de familie van de spechten en ging in op enkele typische kenmerken van deze groep. Aan bod kwamen de Nederlandse spechten, alsmede de spechten die de Nederlandse grens bijna zijn genaderd, zoals de Grijskopspecht en nog wat verder weg, de Syrische bonte specht. Grootste deel van het verhaal ging over herkenning van de Middelste bonte specht en wat de beste manier is om deze specht te inventariseren..

April 09

Wiel Poelmans: Herkenning van roofvogels

Wiel gaf een heldere dialezing over de meest vooral in Nederland voorkomende roofvogels. Hoe kunnen we deze prachtige vogels herkennen?

Achtereenvolgens werden van de Buizerd, Wespendif, Bruine Kiekendif, Visarend, Havik, Sperwer, Torenvalk, Boomvalk, Slechtvalken en Smelleken de meest opvallende kenmerken belicht. Vaak kunnen roofvogels herkend worden aan de vorm en houding van de vleugels, vorm (scherpe of ronde hoeken) en lengte van de staart en banden in het verenkleed.

Na de dia's toonde Wiel een aantal filmpjes met vliegbeelden van de meest besproken soorten.

Mei 09

Peer Busink: Kleinschalige toelichting op de uitvoering van projecten ter verbetering van broedgelegenheid van bepaalde vogelsoorten.

Peer weet als geen ander wat het betekent te werken aan een betere natuur. Als hij niet in die natuur aanwezig is, zijn praten, debatteren, overtuigen, vergaderen, telefoneren en regelen zaken waarmee Peer zich bezig houdt. Kortom een druk baasje!

Met behulp van een power-point presentatie liet Peer op een persoonlijke wijze zien hoe je, met hulp van anderen en ook met moderne hulpmiddelen, natuur kunt verbeteren. Vele kleinschalige projecten die mede op zijn initiatief zijn uitgevoerd ter verbetering van broedgelegenheid van bepaalde vogelsoorten, zoals het aanbrengen van een ijvogelwand en een oeverzwaluwwand, kwamen aan bod. Ook een onderdak voor vleermuizen en de biodiversiteit in zijn algemeenheid waren onderwerpen die iedereen zeer boeiden..

Juni 09

Jan van Rijsewijk: Vogelquiz; Zomervogels

Omdat de lezinghouder voor eind juni op het laatste moment afzegde, was Jan wederom bereid een vogelquiz te houden voor de clubleden. Deze keer kwam hij met een powerpointkuis met als onderwerp; zomervogels. Door middel van tekst, beeld en geluid moesten de clubleden alle 25 vogelsoorten raden. Althans, dat was de bedoeling. Helaas liet de techniek het afweken en houden we alles nog eens tegood.

September 09

Henk Sierdsema: Het Korhoen komt terug in Noord-Brabant

Brabants Landschap gaat in de periode 2009 t/m 2012 het korhoen herintroduceren op de Regte Heide ten zuiden van Tilburg. Het hoe en waarom werd ons duidelijk gemaakt door Henk Sierdsema en Arjan Simons.

Op de eerste plaats zijn er op de Regte Heide de afgelopen 10 jaar allerlei beheersmaatregelen uitgevoerd zoals pluggen van vergraste heide, het aanleggen van graanakkertjes en ook de directe omgeving is bereikbaarder gemaakt voor het korhoen. Van al die maatregelen profiteren natuurlijk veel meer dier- en plantensoorten. Vervolgens worden er jaarlijks enkele tientallen korhoenders uitgezet. Deze worden natuurlijk op hun beurt gevolgd want men wil weten wat er met de vogels gebeurt. Dit gaat d.m.v. zenders. Uitval zal zeker de eerste jaren groot zijn; denk alleen al aan de predatie door de vos en havik. Ook motorcrossers en loslopende honden vormen een probleem enz. Leden van onze werkgroep zullen de komende jaren meewerken om het gebied te inventariseren. De komende tijd gaan we er zeker meer over horen!

MENSEN....

**over de hele wereld zijn gefascineerd
geraakt door het bekijken en determineren
van vogels**

Wordt daarom lid van onze vogelwerkgroep en breng een eerste bezoekje aan de maandelijks bijeenkomst/vergadering in Het Koetshuis Torenstraat 32 te Helvoirt.

Iedere laatste dinsdagavond van de maand ben je vanaf 20.00 uur welkom. Onder het genot van een kop koffie, een hapje en een drankje kun je luisteren naar tal van vogelzaken die zich binnen onze club afspelen.

www.vmbmiddenbrabant.nl

Uilen staan wederom volop in de belangstelling bij de LNMH. Na twee succesvolle lezingen over de steenuil en de ransuil is er nu gekozen voor een samenwerkingsverband. De LNMH, VMB en de Vogelwerkgroep van het IVN Oisterwijk organiseren gezamenlijk een lezing over de koning van de uilen: De Oehoe! Door zijn indrukwekkende gestalte kan men met recht spreken over een 'koning' als men het heeft over de allergrootste uil ter wereld.

De Nederlandse oehoes (broedparen) komen voor in Limburg, en in de Achterhoek. Vanuit Duitsland hebben zij zich spontaan in Nederland gevestigd. Oehoekenner- en beschermer Gejo Wassink vertelt over zijn ervaringen met de oehoe, en hij stelt zichzelf de vraag: Is er een toekomst voor de oehoe in Nederland?

Heeft u ook interesse in deze verrassende lezing van formaat: De lezing is zeker een aanrader en vindt plaats op **donderdag 22 oktober** om 20:00 uur. Kastanjelaan 17 te Helvoirt. De toegang is gratis en iedereen is welkom!

Is er een toekomst voor de oehoe in Nederland?

het
leukste
natuur
museum
staat in
Tilburg

Natuurmuseum Brabant
Speerlaan 434
5038 CH Tilburg
t: 013- 535 39 35

uitdekrant

VANMIDDENBRABANT

natuur-habitat-envogelzakeninhetkort

Maart

Werf in Haaren te dicht bij steenuilen.

Met de voorgenomen bouw van de combinatie gemeentewerf en brandweerkazerne aan de Kantstraat in Haaren verdwijnt een gedeelte van het fourageergebied van steenuilen in de nabijheid van de nieuwbouw. Het gaat daarbij om een gebied van pakweg 3 ha.

De steenuilenwerkgroep Oisterwijk en enkele omwonende hebben onafhankelijk van elkaar vastgesteld dat in de buurt van de nieuwbouw enkele steenuilen leven. De gemeente is daar in diverse reacties op geattendeerd. Het college van de gemeente Haaren laat momenteel onderzoeken hoe dat te verdwijnen gebied het best kan worden gecompenseerd. Het gebied is onderdeel van een terrein van pakweg 30 ha. Zoveel hebben de steenuilen nodig om te kunnen voorzien in hun eigen behoefte.

De dienst loket van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) is van mening dat de bouw van de gemeentewerf een negatief effect kan hebben op de broedlocatie van de steenuilen. LNV stelt ook dat het project kan doorgaan mits er voldoende compenserende maatregelen worden getroffen. Het college heeft inmiddels toegezegd dat te willen

doen.

Juni

Hoes: Extra geld voor particuliere natuur

De provincie stelt dit jaar 1.6 miljoen euro subsidie extra beschikbaar voor particulier natuurbeheer in Brabant. Dit bedrag komt bovenop de 8 miljoen die in 2009 al is uitgekeerd aan particulieren met gronden in de ecologische hoofdstructuur, de ruggengraat van de Brabantse natuur. Met het geld wordt ondermeer het waardeverlies van de grond dat optreedt door omschakeling naar natuur, voor 85% gecompenseerd. De provincie kan meer particulieren helpen omdat boeren subsidies voor agrarisch natuurbeheer onbenut laten. Hoes: "Boeren kunnen niet rondkomen met de uit te keren bedragen die niet het inkomensverlies compenseren dat zij lijden door landbouwgrond op te geven voor natuur. Zij zien er daarvoor vanaf. Voor particulieren is dat vaak van minder belang." De provincie houdt dit jaar de helft over van de vijf miljoen euro die zij voor boeren natuur beschikbaar had gesteld.

Juni

Vijf miljoen voor landschap Moerenburg

Her experiment met het Deltaplan voor het

landschap binnen nationaal landschap Het Groene Woud gaat van start met 5.5 miljoen euro.

Boeren en mogelijk andere grondeigenaren in het gebied Moerenburg bij Tilburg, waar het experiment wordt uitgevoerd, kunnen 30 jaar lang een reële vergoeding krijgen voor aanleg en onderhoud van landschapselementen zoals heggen, houtwallen, bomen en bolle akkers. Op deze manier moet het cultuurlandschap van weleer terugkeren.

Bijna vijf miljoen is bijeengebracht door minister Cramer van Vrom, de provincie, de gemeente Tilburg, het waterschap de Dommel en Brabants Landschap.

Het Deltaplan voor het landschap is bedacht door Jaap Dirkmaat van de stichting Nederlands Cultuurlandschap (voorheen Das en Boom).

Juli

Investeren in landschap

Het provinciebestuur van Brabant wil de kwaliteiten van kleinschalige natuur en landschap in agrarisch gebied behouden, bewaken en versterken. Economische ontwikkeling die dat mogelijk maakt wordt royaler dan tot nu toe toegelaten in deze zogeheten groenblauwe mantel, de voormalige groene hoofdstructuur.

De provincie gaat de voorwaarden hiertoe aan gemeenten voorschrijven via haar verordening Ruimte, waarbij het opofferen van open ruimten wordt gekoppeld aan investeringen in het landschap. Hiervoor wordt een landschapsinvesterings regel in het leven geroepen. Deze regel gaat ook gelden voor uitbreiding van steden en dorpen en moet worden gefinancierd via een heffing op bouwgrond voor woningen en bedrijven. De provincie kiest voor de ontwikkeling van vier recreatief aantrekkelijke groengebieden: Het Groene Woud tussen Tilburg, Den Bosch en Eindhoven, de Maashorst tussen Oss en Uden, de Biesbosch, de Brabantse Wal tussen Bergen op Zoom en Woensdrecht. Grootschalige landbouw en veeteelt moeten zich extra kunnen ontwikkelen in drie regio's: de rivierpolders van Ravenstein tot Steenberg, de Peelstreek van Mill tot Someren en het gebied ten zuidwesten van Breda rond Rucphen en Achtmaal. Het streekplan uit 2002 wordt daarmee geschiedenis, al blijft het beleid daaruit wel grotendeels overeind.

Juli

Badgasten op bedrijfsloods

Geen mens die de link zou leggen tussen een kiezelstrand en een grintdak. Maar sommige strandvogels als de visdief of kleine mantelmeeuw strijken net zo graag neer op een bedrijfspand in Den Bosch als op een strand in Zandvoort aan Zee. Daar kwamen de vijf vogelonderzoekers van de

provincie onbedoeld achter die de natuurwaarden van bedrijventerreinen in deze omgeving onderzochten. De onderzoekers struinden onder meer rond in Breda en Eindhoven om te inventariseren wat er zoal is te vinden onder de rook van de Brabantse industrie. De Bossche bedrijventerreinen Herven en Rietvelden sprongen er positief uit. De onderzoekers spotten acht broedende visdiefpaartjes en één stel kleine mantelmeeuwen op een loods aan de Sigarenmakersstraat op de Herven. Op een bedrijfspand aan de Koenendelseweg op de Rietvelden zaten zelfs zeventien visdiefparen. "De grintbedekking doet ze denken aan stranden waarop ze normaalgesproken broeden. Voordeel is dat ze er niet bang hoeven te zijn voor roofdieren als katten. Je kunt het zien als een extra beveiligd strand", aldus onderzoeker Jan-Martin Rahder. De Bossche bedrijfspanden zijn voor zover bekend bij de provincie in Brabant de enige waarop visdieven broedden. De mantelmeeuwen zijn de eerste die überhaupt zijn gespot in Midden- en Oost-Brabant. "Een zeer positieve ontwikkeling", vindt Rahder. Hij vindt het nog te vroeg om te zeggen dat hij het aanleggen van grintdaken voor de "badgasten" gaat adviseren bij de provincie

Juli

Hilvarenbeekse wethouder weigert kapvergunning te verlenen

De Hilvarenbeekse wethouder Hendriks weigert kapvergunning te verlenen

voor waardevolle bomen die volgens afspraak moeten worden gespaard. Zij wil dat met de betrokken boeren een regeling wordt getroffen zodat deze bomen behouden blijven. Bij de ruilverkaveling De Hilver dreigen tenminste 160 landschapsbepalende bomen te sneuvelen. Het overgrote deel (130 bomen/80 jaar oud) staat in het buitengebied van Hilvarenbeek, de rest in Oisterwijk.

De vergunning voor kap is aangevraagd door de landinrichtingscommissie, waar de boeren de meerderheid hebben. De twee afgevaardigden van de natuur- en milieuorganisaties in de commissie Loek Hilgers en Peer Busink zijn tegen. In totaal moeten volgens planning met vergunning ongeveer 220 bomen, veelal eiken, berken en elzen, tegen de vlakte gaan bij de zogeheten kavelaanvaardingswerken waarmee de uitvoering van deze ruilverkaveling in november dit jaar begint. "De afspraak is dat bomen met een diameter van 30 cm behouden blijven. Daar kan de commissie nu niet ineens van afstappen. Bovendien is de kapaanvraag onduidelijk over het aantal bomen en ontbreekt soms zelfs de noodzaak tot kappen omdat bomen op een perceelsgrens blijven staan. Je kunt bomen beschermen door er een hek omheen te zetten en boeren een vergoeding te geven voor onderhoud. Dat is zinvoller dan veel geld te steken in aanplant en onderhoud van nieuwe beplanting die tenminste 25 jaar nodig heeft om de

allure te krijgen van de bomen die nu onnodig dreigen te verdwijnen” aldus Hendrixx

De commissie had een herplantplan op 60 ha ontwikkeld, maar heeft 35 ha van deze grond gebruikt bij de grondtoedeling aan boeren. Als alternatief worden nu locaties beplant, verspreid over verschillende gemeenten.

Hendrixx: “Dat aangepaste plan ziet er op zich goed uit, maar het blijft nauwelijks uit te leggen dat soms de laatste bomen hier uit het landschap verdwijnen en daar dan kilometers verderop wat nieuws voor wordt teruggezet. Daar hebben onze burgers niets aan in de beleving van hun woonomgeving”.

Juli

Artsen Oirschot bezorgd om stal

Het aantal patiënten met longaandoeningen is meer dan verdubbeld, constateren huisartsen in Oirschot en De Beerzen in hun praktijk. Mede daarom zijn ze ongerust over de twee geplande megastallen in hun gemeenten.

De toename van fijnstof en concentraties van bacteriën en virussen zijn gevaarlijk voor de volksgezondheid, zo stellen de artsen. “Het aantal patiënten met longafwijkingen is meer dan verdubbeld. Als ik alleen kijk naar mijn praktijk, gaat het nu om zestig tot zeventig mensen tegenover vijftien, tien jaar geleden”, aldus Ernest Mutsaerts de voorvoerder namens de tien huisartsen in de gemeente Oirschot.

In een brief sommen de huisartsen alle risico's op van de komst van

megastallen die in Brabant zijn gepland in landbouwwontwikkelingsgebieden.

“Gedeputeerde Paul Rupp heeft kortgeleden gezegd dat de ontwikkelingen moeten doorgaan. Ondanks dat er nog te weinig bekend is over de effecten op de volksgezondheid”, meent Mutsaerts.

Juli

Zangvogels Duitsland zitten vol met parasieten

De Trichomonas-parasiet maakt veel slachtoffers onder vooralsnog Duitse zangvogels. Vooral groenlingen zijn getroffen, maar ook vinken, appelvinken, spreeuwen en merels. De parasiet is zeer besmettelijk.

De ziekte werd in 2008 al vastgesteld in Noorwegen, Ierland, Engeland en Schotland. De zeer agressieve parasiet komt vooral voor op dode groenlingen in Sleeswijk-Holstein, Neder-Saksen en Noordrijn-Westfalen, vlakbij de grens van Nederland. Ook in Nederland is de groenling algemeen. Volgens woordvoerder Hans Peeters van Vogelbescherming Nederland zijn in ons land nog geen zieke of dode groenlingen aangetroffen. Maar het lijkt een kwestie van tijd.

De ziekte is voor Nederland niet nieuw. Tussen 1980 en 1990 maakte de Trichomonas-parasiet veel slachtoffers onder Turkse tortels. “De ziekte verdween even plotseling als ze opdook”, aldus Peeters.

Augustus

Vogels trekken minder ver weg

Nederlandse trekvogels

overwinteren steeds dichterbij in de buurt van hun broedgebied. Ze blijven maw dichterbij huis tijdens hun wintertrek. Vooral de merel, de kerkuil, de stormmeeuw en blauwe kiekedief vliegen aanzienlijk minder ver weg in de winter.

Dat zei Marcel Visser van het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW).

Visser heeft met zijn team de gegevens van ruim 15.000 trekvogels tussen 1932 en 2004 bestudeerd. Zij kwamen aan die gegevens dank zij pootringen, die particulieren teruggestuurd hebben. In bijna een eeuw tijd zijn er in Nederland meer dan tien miljoen vogels geringd, aldus het instituut.

Visser denkt dat de klimaatsverandering er voor gezorgd heeft dat de vogels minder ver weg gaan. “Onze winters zijn niet meer zo koud als zeventig jaar geleden,” zegt hij. Soorten die in open droge gebieden voorkomen blijven het dichtst bij Nederland, gevolgd door vogels uit de bossen. Vogels uit natte gebieden zoeken hun overwinteringsplek het verst weg. Het instituut heeft 24 vogelsoorten bestudeerd. Daarvan bleven 21 soorten dichterbij. Gemiddeld gaan ze 500 km op pad.

Augustus

Provincie trekt handen af van kleine natuurgebieden

De provincie laat de bescherming van 1500 kleine Brabantse bosgebieden los omdat het in de geest van de nieuwe wet Ruimtelijke Ordening de gemeenten hiervoor verantwoordelijk zijn. “Aangezien in deze verspreide bosjes van

minder dan twee hectare geen enkele zeldzame, met uitsterven bedreigd planten- of dierensoort aanwezig is, ontbreekt het provinciale belang om ze op te nemen in de Verordening Ruimte. En dan is de bescherming een gemeentelijke taak”, motiveerde Onno Hoes van natuur en milieu het omstreden besluit van GS. Volgens de Brabantse natuur- en milieubeweging veronachtzaamt hiermee GS het grote belang dat kleine bossen hebben voor de biodiversiteit en het landschap.

Dat zich in de veelal over agrarisch gebied verspreide 1500 bosjes alsnog zeldzame soorten vestigen is volgens de provincie vrijwel uitgesloten.

Volgens Hoes bestaat het risico dat bosjes die nu uit de EHS worden gehaald, straks ook niet meer beschermd worden door de gemeenten. “Wij hopen dat de gemeenten hun verantwoordelijkheid hierin zullen nemen. Wij gaan ze daar als provincie ook op aanspreken. Er zal soms best iets misgaan, maar over het algemeen heb ik er geen slecht gevoel bij. De tijd zal het leren”.

De provincie beschermt kleine bosgebieden alleen nog als ze:

- groter zijn dan 2 ha
- zich op minder dan 30 m van een ander gekwalificeerd natuurgebied bevinden
- minimaal één zeldzame plant- of dierensoort bevatten, of een rodelijst soort. (Voor broedvogels gelden 2 soorten).
- een dassenburcht herbergen

- met overheidssubsidie zijn gekocht en beheerd door Brabants Landschap, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer.

Augustus

Leemkuilen in Udenhout zijn nu “Leemputten”

De aanduiding “Leemkuilen” in het natuurgebied rond de voormalige steenfabriek in Udenhout wordt niet meer gebruikt. Er wordt voortaan alleen van “Leemputten” gesproken. Dat beloofde voorzitter Jan Baan van het Brabants Landschap tijdens de presentatie van het boek “Over d’n Oven”.

Augustus

Beeksedijk in Goirle is nu wandelgebied “de Vosreyt”

Het gebied de “Beeksedijk-West” aan de Oude Leij in Goirle heeft een nieuwe naam: de Vosreyt. Die benaming hebben Waterschap de Dommel en Brabants Landschap uitgekozen voor het weiland tussen de voormalige tramlaan (Kerklaantje) en de Beeksedijk. Na een herinrichting van een jaar is het gebied nu officieel een ecologisch overstromingsgebied. De naam “de Vosreyt” werd door iemand ingezonden die anoniem wenst te blijven. De naam is een verfraaiing van Vossierijen, een benaming voor het gebied die al sinds 1400 in boeken voorkomt. “Rijten” duidt op de lager gelegen gebieden in de beekdalen en op de aanwezigheid van waterlopen.

Augustus

Brabant voorop met natuursubsidie

Brabant en Overijssel zijn de

enige provincies met een subsidieregeling voor aanleg en beheer van bosjes, houtwallen en poelen in agrarische gebied. Met deze regeling, stimuleringskader groenblauwe diensten geheten, wordt geprobeerd om buiten de ecologische hoofdstructuur, de ruggegraat van de natuur, te investeren in kwaliteit van natuur en landschap. Door de intensivering van landbouw en veeteelt neemt het aantal soorten planten, vogels en vlinders af. De rijksregeling voor agrarisch natuurbeheer is nauwelijks effectief. Weinig boeren doen daaraan mee omdat de vergoeding te laag is. De Brabantse subsidieregeling is voor hen aantrekkelijker omdat bij aanleg van bosjes en andere landschapselementen ook waardevermindering van de grond wordt vergoed.

Oktober

Roeken teisteren Hilvaria

Op zoek naar engerlingen vernielen roeken massaal de grasmatten van voetbalvereniging Hilvaria. De larven zijn een delicatessen voor de vogels. Met hun snavel woelen ze het gras om. De schrik zit er bij het bestuur in want op een totaal vernield veld kan er een heel seizoen niet gevoetbald worden. “Wij hebben enkele engerlingen meegenomen om te onderzoeken op welke biologische wijze ze bestreden kunnen worden. Ook overwegen we vogelverschrikkers. Vroeger werd nog wel eens een dode roek ondersteboven gehangen. Echter roeken zijn beschermende vogels”.

REUSELDAL NOORD

Het
unieke
weidevogelgebied
Reuseldal
in de gemeente
Hilvarenbeek
en Oisterwijk

Martin van Mol

In het buitengebied van de gemeente Reusel-De Mierden ligt de beek de Reusel. Het is een rechte beek met weinig stroming. Hierdoor ontstaat wateroverlast in de winter en verdroging in de zomer. Ook de ontwikkeling van de natuur heeft hier last van. Men wil deze situatie verbeteren door de beek de ruimte te geven die het nodig heeft. Er zal plaats gemaakt worden om het overtollige water tijdelijk te bergen en het waterbeheer wordt aangepakt. De natuur krijgt er nieuwe kansen.

Begin januari was mij gevraagd om eens te kijken wat voor vogels er voorkwamen in het gebied **Reuseldal Noord**. Besloten is om het gehele gebied rond de Reusel te reconstueren om het watergebeuren beter te kunnen regelen o.a. het opnieuw laten meanderen van de Reusel. Het is daarom van belang om nog eens een goed beeld te verkrijgen van dit gebied en te kijken hoe de vogelstand zich zal ontwikkelen na de reconstructie. Ik ben natuurlijk niet de enige die dit gebied heeft afgestruind. Verschillende vogelaars hebben een beeld gevormd over de vogelstand in dit gebied .

Door deze gegevens te verzamelen en met een paar mensen deze gegevens te vergelijken krijgen we een aardig beeld over de vogelstand in dit gebied.

Het gebied loopt van Diessen richting noorden tot aan het Hildsven in Moergestel en is ongeveer 1500 ha groot. Ik heb gebruik gemaakt van de Topografische Inventarisatieatlas voor flora en fauna van Nederland.

Ongeveer 30 zandpaadjes doorkruisen het gebied en daarom is het ook makkelijk in te delen en zo een goed beeld te krijgen wat voor vogels er voorkomen.

Ik heb de ene keer het deel ten zuiden v/h Wilhelminakanaal (drie uur tocht) op de speciaal daarvoor ingerichte zandfiets bezocht en het andere deel ten noorden v/h Wilhelminakanaal bezocht (ook drie uur).

Totaal is door mij het gehele gebied 14x bezocht en de tijden die ik daarvoor heb gebruikt zijn voor de helft ochtendblokken (7.00 uur- 10.00 uur) en de middagblokken (16.00 – 19.00 uur) maar ook wel eens na 19.00 uur voor de speciale plekken.

Eerste bezoek was woensdag 1 april in de middag. De soorten die speciale aandacht vroegen waren **krakeend, wintertaling, zomertaling, slobbeend, kuifeend**. Deze waren voor mij zeer moeilijk te vinden omdat ik niet bekend genoeg ben met deze soorten. Maar óók tot de verplichte soorten behoorden **de scholekster, kievit, grutto, wulp, gele kwikstaart, blauwborst, roodborsttapuit, kleine karekiet, veldleeuwerik, graspieper, grasmus, geelgors en de rietgors**.

Op 25 juni heb ik mijn laatste bezoek afgelegd in de vroege ochtend (5.00 – 8.00 u)

En de kleine karekiet was op dat moment duidelijk de meest actieve vogel.

Op de eerste plaats was het leuk om te doen maar door zo intensief de paadjes af te struinen kom je ook vaak situaties tegen die je tegen de borst stuiten waarvan ik toch wel enkele voorbeelden wil geven:

- Ik was duidelijk niet de enige die in dit gebied was geïnteresseerd dus kwam ik in het land mensen tegen die naar mijn idee teveel de

nesten letterlijk bezochten en daardoor het makkelijk maken voor predatie (vossen en andere rovers).

- Ook is me opgevallen dat in het gebied tijdens de broedperiode jagers met honden aan het oefenen zijn om patrijzen te vangen en dat waren er geen paar maar ongeveer een vijftigtal.
- Crossmotoren zijn ook iedere zaterdagochtend een plaag voor de broedvogels geweest tijdens deze periode.
- En dan nog de mensen die de honden vrij laten, rondrennen tussen de nesten van broedende wulpen en andere weidevogels omdat deze honden daar lekker kunnen rennen.
- Ook bleek dat boeren vaak veel jong vee in de weilanden laten grazen wat na mijn eerste vermoeden schadelijk zou kunnen zijn maar ik heb daar inmiddels mijn twijfels bij omdat bleek dat de vogels brutaal genoeg waren om deze runderen van hun nesten te houden. De perceeltjes waren niet zo groot maar meer dan tien runderen liepen er nooit rond per perceel (op 2 perceeltjes na).
- Het maaien gebeurt niet door de boeren zelf maar door loonwerkers die totaal niet zijn geïnteresseerd in de weidevogels maar meters willen maken (tijd is geld).

Deze nare ervaringen zouden we terug moeten kunnen brengen door in de toekomst een soort beheerder van het gebied aan te stellen, iemand die daarvoor graag de tijd wil vrijmaken en dus ook de tijd heeft. Ik hoop dat het reconstructieplan daar in voorziet.

Door met andere natuurverenigingen beter samen te werken krijg je ook niet de voorvallen dat iedereen (met waarschijnlijk de beste bedoeling) door de weilanden loopt te struinen om eieren te zoeken en nesten te vertrappen.

Ook zou het aan te raden zijn om met twee personen te inventariseren want alleen zie je minder dan met twee, ook herkent de een weer wat de ander niet ziet. Voor de eerste keer dat ik dit doe ben ik niet ontevreden met het resultaat maar ik hoop het de volgende keer beter te doen.

De soorten op hoeveelheden geteld (verplichte soorten) en op volgorde waren:

1.	Kievit	35
2.	Grutto	33
3.	Wulp	18
4.	Roodborsttapuit	17
5.	Rietgors	13
6.	Scholekster	11
7.	Graspieper	9
8.	Grasmus	8
9.	Kleine karekiet	6
10.	Patrijs	5 (met 12 jongen)
11.	Veldleeuwerik	5
12.	Blauwborst	4
13.	Kuifeend	4
14.	Watersnip	2
15.	Nijlgans	2
16.	Ijsvogel	1

Verder waren er nog vaak te zien grote groepen regenwulpen maar die heb ik niet meegeteld, al komen ze wel ieder jaar terug op de velden.

Grutto's waren er op een bepaalde plek in het begin van het seizoen 's avonds vaak ongeveer 40 tot 60 stuks te tellen maar waar die allemaal gebleven zijn dat weet ik niet.

In de maand juni heb ik toch nog vaak kunnen genieten van de vele jonge kievit- grutto's – scholeksters – patrijzen en wulpen. Dan kom ik op het maabeleid uit dat nageleefd diende te worden tot 15 juni. Omdat die datum op een maandag viel kon ik op de zonnige zondag ervoor het gehele gebied nog eens rondfietsen met de camera en daarmee vastleggen hoe goed dat beleid werd nageleefd.

Hier kun je dus op 1 juni echt niet meer door heen baggeren om nestgedrag vast te leggen. Het is dan ook al erg rustig in de velden.

Vogels in Brabant

Stichting Vogels in Brabant (VIB)

Het VIB heeft al verschillende namen gehad. Aanvankelijk heette het Vogel Initiatief Brabant, later Vogels in Brabant, maar vanaf de officiële oprichting in 2008 is het nu Stichting Vogels in Brabant.

Het initiatief voor het oprichten van het VIB werd zomer 2005 genomen door enkele zeer actieve Brabantse vogelaars uit het midden en oosten van de provincie Noord-Brabant. Zij constateerden dat het Samenwerkingsverband Oostbrabantse Vogelwerkgroepen (SOV) een stille dood was gestorven, mede doordat die organisatie niet breed genoeg werd gedragen. Het in het westen van de provincie opererende Samenwerkingsverband West-Brabantse Vogelwerkgroepen (SWEV) was nog wel actief en genoot de steun van de lokale vogelwerkgroepen. Mede daardoor was het in staat om, in samenwerking met de Provincie Noord-Brabant, te werken aan een broedvogelatlas van West-Brabant die in 2007 werd uitgebracht.

De initiatiefnemers van het VIB stond voor ogen verschillende activiteiten rond vogels in de vrije natuur van de grond te krijgen. Aanvankelijk werd gedacht aan het ontameren en coördineren van vogelonderzoek in de vorm van het inventariseren van gebieden of vogelsoorten. Daarnaast werd het uitgeven van een provinciaal vogeltijdschrift met als voorbeeld Vogels in Limburg geopperd en eventueel uiteindelijk het samenstellen van een nieuwe Avifauna van Noord-Brabant. Later werden nog enkele mogelijke taken toegevoegd zoals het fungeren als aanspreekpunt voor overheden en officiële instanties en mogelijk het functioneren als kenniscentrum betreffende vogels in het algemeen en Brabantse in het bijzonder.

Inmiddels heeft het VIB een website (www.brabantsevogels.nl), met daarop informatie over de eigen organisatie, de momenteel in uitvoering zijnde projecten als verspreidingsonderzoek naar in onze provincie schaarse broedvogels zoals de Middelste Bonte Specht en de Grote Gele Kwikstaart, alsmede de winterse tellingen van Klapeksters. Op de website is ruimte voor vogelwerkgroepen uit Noord-Brabant om er een eigen deel-website op te beheren.

Als je jezelf dergelijke verstrekkende doelen stelt, moet je wel goed met anderen kunnen samenwerken. Natuurlijk wil het VIB als overkoepelende organisatie nauw samenwerken met, allereerst natuurlijk, de vele tientallen vogelwerkgroepen in onze provincie. En bij het ontwikkelen van plannen is het absoluut van belang dat die in overeenstemming zijn met hetgeen landelijke organisaties doen. SOVON is dan ook prominent in het VIB-bestuur vertegenwoordigd en er wordt goed afgestemd met hetgeen SOVON landelijk en in onze provincie doet.

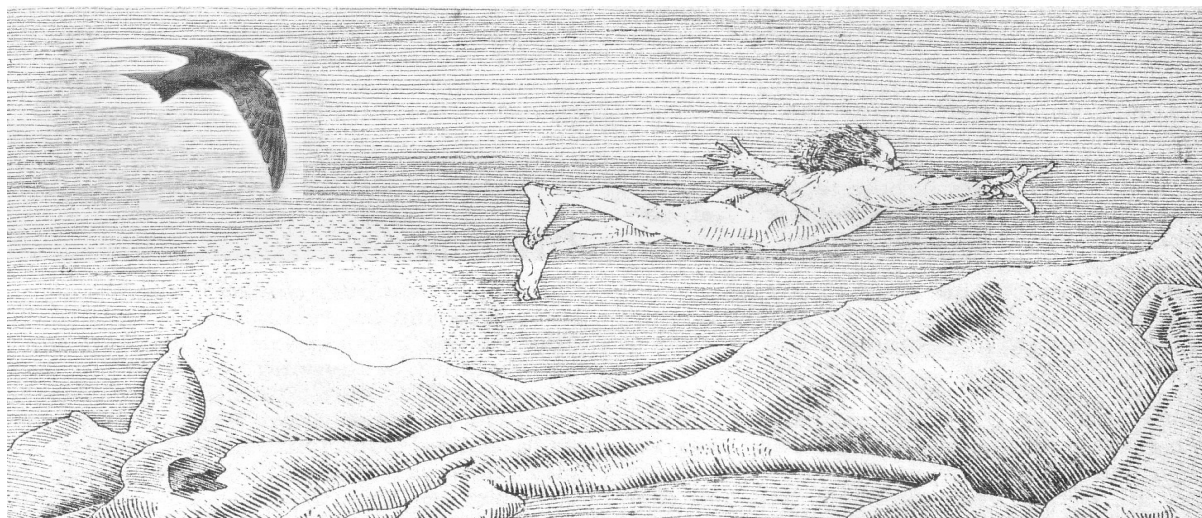
Bovendien is er een nauwe relatie met het SWEV, dat globaal hetzelfde wat het VIB provinciebreed wil doen, in het westen van de provincie al jaren uitvoert. Er is dan ook vanaf het begin goed contact met het SWEV. In dat kader wil het VIB, in analogie met de SWEV-dag, nog dit jaar komen tot een VIB-dag. Die zal als alles gaat zoals gepland, in samenwerking met lokale vogelwerkgroepen en het Brabants Landschap eind 2009 worden gehouden in Oost-Brabant. Daar zal toekomstige samenwerking en overleg met regionale vogelwerkgroepen nadrukkelijk aan de orde komen.

Bestuur VIB

DE GIERZWALUW IN MIJN ACHTERTUIN

Victor Retel Helmrich

Deze zomer hadden mijn vrouw en ik besloten geen lange en verre vakantie te plannen. De reden hiervoor was dat Richard, mijn halfbroer, na een jarenlange strijd tegen kanker de handdoek in de ring had gegooid. Het was te verwachten dat het niet lang meer zou duren dat het moment zou aanbreken dat hij niet meer onder ons zou zijn. We bleven dus thuis en hoopten op een mooie zomer. En zo gebeurde het ook, het werd een mooie zomer met lange avonden. Op één van die avonden zou ik bezoek krijgen van Gerard en Hannie om over de Gierzwaluwenwerkgroep Oisterwijk te praten. De dag tevoren had ik Richard voor het laatst gezien.

Het was een wonderlijk moment die avond, we zaten aan de terrastafel in mijn achtertuin met boven ons het gat in de muur dat ik had uitgespaard voor gierzwaluwen. Ik liet het gat zien dat met een doorboorde baksteen werd afgesloten. Ik vertelde ze dat ik dit jaar voor het eerst een paartje in de kast had die ik bij de verbouwing, 4 jaar geleden, netjes in de spouw heb ingemetseld. Trots vertelde ik ze dat ze waren uitgevlogen omdat ik al sinds twee weken geen vogel

meer bij het gat had gezien terwijl daarvóór de oudervogels druk af- en aanvlogen. Hannie merkte daarbij op dat ze dan wel vroeg waren met uitvliegen en dat er mogelijk toch nog jongen in de kast konden zitten; wat ik me niet goed kon voorstellen. Maar om tien voor 10, als het al flink schemert horen we plots een bekend geluid boven ons klinken. skriii Hé een gierzwaluw roep ik: als we opkijken en de hemel afduren, zien we in een flits een zwarte vogel uit het gat in de muur duiken en met een strakke vlucht omhoog vliegen. De donkere hemel tegemoet... Ik sta perplex te kijken.

Gerard, bij me aan tafel, zei me wat er mogelijk aan de hand was.

Gierzwaluwen zijn gewend heel lang op het voedsel te moeten wachten. Bij langdurig slecht weer soms wel 2 à 3 weken.

Maar als de ouders de jongen (meestal 2) groot genoeg vinden, besluiten ze zelf alvast richting Afrika te vliegen. Het jong zit dan maar te wachten totdat het beseft dat de ouders niet meer komen. Dan moet hij beslissen toch maar uit te vliegen. Dit gebeurde die avond waarvan ik getuige was. Met verbijstering keek ik het uitvliegende jong na wetende dat hij nog geen slag gemaakt heeft en geen weet heeft van waar hij terecht komt. Toch vliegt hij resoluut uit in een strakke vlucht omhoog. D.m.v. zenderonderzoek weten we: tot op 2 km hoogte. Dan koerst hij non-stop naar Afrika waar het altijd zomer is.

Mijn broer Richard hield net als gierzwaluwen van de zomer. Als ik hem sprak had hij het er altijd over. De laatste dagen van zijn sterfbed keerde hij zich weg van het bezoek aan zijn bed. Hij wilde in afzondering sterven en zo gebeurde het ook, iets sneller dan verwacht, in de vroege ochtend van 1 augustus. Net als de gierzwaluw die avond moet er het moment van twijfel zijn geweest, omslaand in een resoluut vertrek naar een onbekende bestemming. Deel uitmakend van dezelfde schepping troost ik me met de gedachte dat het doel bekend is al kunnen wij als toeschouwers het niet bevatten.

*Veelzijdig bureau waar alles draait om
ontwikkeling en verandering
van (mensen in) organisaties*

*Organisatieadvies, consulting en interim
management in:*

*kinderopvang, peuterspeelzalen en
samenwerkingsverbanden met basisonderwijs.*

*Wilt u een vrijblijvend gesprek? Neem dan
contact met ons op:*

SOAB

Tel: 013-5286132 / 06-53313947

Email: info@schmitz-oab.nl

Website: www.schmitz-oab.nl

*heldere sterrenhemel, mossen, orchideeën, zwemmen,
ruimte, vroedmeesterpad, grauwe klauwier, wandelen,
rust, mountainbiken, lekker eten, leuk vakantiehuis....*

www.vacances-morvan.com

www.vacances-morvan.com

vakantiehuisen in de natuur

Excursienaar....

14 juni 2009

door Jacques van Meer

Om 7.00 uur waren alle aangemelde leden aanwezig op de P-plaats bij het Bastionhotel in Tilburg en om 7.02 waren we onderweg. Volgens Piet (Paulusma) belofde het een goede dag te worden met alleen in de middag kans op een bui en dan vooral in het Oosten van Nederland en daar gingen wij niet naartoe. Rond half 8 kwamen we aan in het excursiegebied, de Zouwe Boezem bij Ameide. Nadat iedereen zijn spullen had uitgepakt (verrekijkers), ingepakt (schoenen, jassen) en/of aangehangen (rugzakken) konden we al gelijk aan de slag op het uitkijkpunt naast de P-plaats. Rustig, heel rustig. In de verte een overvliegende *spierwer*, wat *grauwe ganzen* in de polder. Verder niet veel. Dus via het dijkje op weg naar het kijkscherm. Hier worden de eerste *zwarte sterns* gezien. Zowel hoog in de lucht (alarterend boven de nesten) als foeragerend boven het water in de polder. Verder roepen er overal kleine zangertjes: *fitis*, *tjiftjaf*, *kleine karekiet* en de *rietgorzen* vormen de hoofdmoot. De eerste overvliegende *purperreiger* wordt gezien. Kleiner en donkerder als "onze *blauwe reiger*". Als de groep stilstaat om eens goed alles te

De Zouweboezem

bron: hollandgroen.nl

De Zouweboezem is een klein natuurgebied, maar wel een van de belangrijkste vogelgebieden van Nederland. Dit indrukwekkende moerasgebied is rijk aan natuur en cultuurwaarden. Het gebied functioneerde vroeger als opvangplaats voor overtollig water van de nabij gelegen polders van de Vijfherenlanden. Hierdoor was het gebied constant nat en heeft het zich daardoor kunnen ontwikkelen tot een moerasgebied met een grote variatie aan water- en moerasvogels.

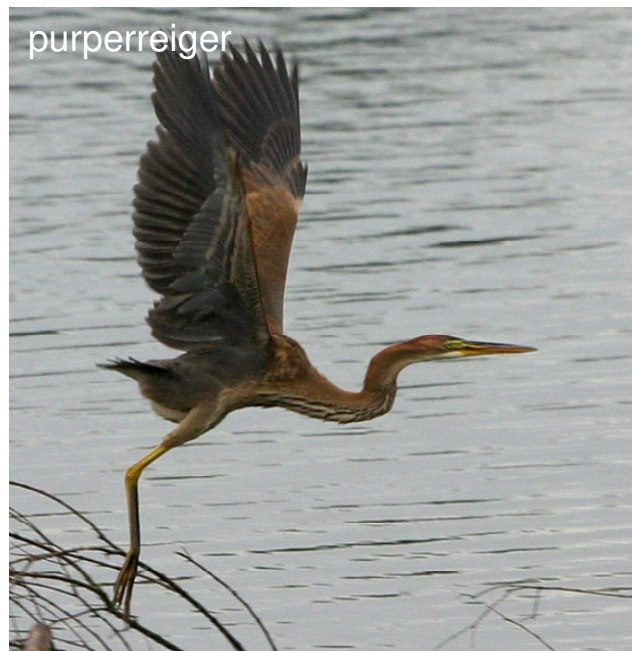

bekijken zien we een **bruine kiekendief** over het riet vliegen in zijn kenmerkende V-vlucht. Een **tureluur** vliegt over en in de heggen aan de andere kant van het dijkje zien we **groenlingen** en **putters**. Boven onze hoofden betreft de lucht. Piet zal het toch wel bij het rechte eind hebben gehad met zijn regenprofetie?

Het waait amper en het is drukkend weer. Er wordt steeds meer gezien en gehoord: **purperreigers**, steeds meer **zwarte sterns**, een groepje **krakeenden**, een **blauwborst** en in het riet klinkt een “wekkertje”.

Wat zal het zijn? Snor of sprinkhaanzanger. De snor heeft een lager geluid als de sprinkhaanzanger. Wat heb je aan zo'n theorie als je er maar eentje hoort en niet kunt vergelijken. Thuis nog eens nageluisterd (vanuit de luie stoel) en het blijkt toch om een **snor** te gaan. Ondertussen zijn we bij het scherm aangekomen. Een vogelfotograaf was daar plaatjes aan het schieten en hij vertelde ons dat hij al leuke foto's had gemaakt van een porseleinhoen.

Na het zien van de gemaakte foto's kunnen wij hem vertellen dat het “slechts”om een **waterral** gaat. Maar het waren wel mooie foto's. Even later zagen wij de waterral ook enkele keren het slootje oversteken en bij de laatste oversteek kwam er zelfs een **klein waterralletje** achteraan. Een prachtig gezicht. Verder op in het riet zagen we nog 5 **lepelaars**, wat **talingen** en een man **slobeend**. Ook het “wekkertje”was hier goed te horen. Vanaf het kijkscherm lopen we verder over de dijk

richting de schuilhut. Overal zwarte sterns, af en toe een purperreiger en nu kunnen we ook een mannetje blauwborst eens goed bekijken, deze bleef ten minste stil zitten.

Maar ook voelen we hier onze eerste druppels, weerman Piet laat ons mooi in de steek. Tegen de tijd dat we bij de schuilhut aankomen, zijn we blij dat het een schuilhut is en geen kijkscherm. De schuilhut doet zijn naam eer aan want het regent pijpenstelen. Tijd voor koffie en een boterham. Vanaf de hut wordt nog een doorweekte holenduif gezien. Maar ook na de koffie blijft het regenen.

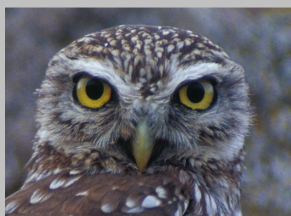
Rondwandelen is geen optie meer en er wordt besloten om maar terug te gaan naar de auto. Iedereen pakt zichzelf, zo goed of zo kwaad als ie kan, waterdicht in en we lopen in een snel tempo naar de auto. Onderweg vliegt er nog een purperreiger vlakbij het dijkje op en we zien nog een enkele zwarte stern, verder niets meer. Zelfs de vogels zijn aan het schuilen.

Tot een volgende keer.

desteenuil

inmiddenbrabant

**Nieuws,
verslagen en
achtergronden
van de steenuil
in het
werkgebied
Midden-Brabant**

Jan van Rijsewijk

Groep Tilburg (Tilburg-N./ Berkel-Enschot
Udenhout/Loon op Zand/ Biezenmortel/Helvoirt)

Najaar is de tijd dat we de nestkasten gaan controleren. Zeker de kasten die we met de broedcontrôles niet hebben kunnen nakijken komen dan aan bod. In het gebied Tilburg-Noord ontdekten we tussen een rij populieren een type kast wat ons niet erg bekend voorkwam. Toch maar eens controleren wat er in zit! Maar wat ik ook probeerde; de kast was niet open te krijgen. Een gedeelte was ingegroeid door de boom. Besloten werd om de kast goed - of kwaadschiks naar beneden te halen en een nieuwe er voor in de plaats te hangen. Na enkele minuten sjorren en wrikken lukte het me de kast los te krijgen maar ojee, door de zwaarte viel ie enkele meters naar beneden. De val werd enigszins gebroken door het ondergroeierende struikgewas.

De kast zat vol met nestafval en Kees wilde wat van dat materiaal overbrengen naar de nieuwe kast. Opeens riep ie verbaast: "Vurrek Jan, er zit nog een uiltje in!" Helemaal achterin, half onder het afval bedekt, zat een uiltje verbaast voor zich uit te staren.

Vanaf dat moment zijn we toch maar voorzichtig te werk gegaan. We hebben de nieuwe kast opgehangen, het uiltje behoedzaam er in gezet en snel wegwezen! En wat bleek: Bij de nestkastcontrole afgelopen zomer vonden we er een aantal uilskuiken in. En ook nog één van de weinige succesvolle broedsels dit jaar in ons werkgebied. Over verstoren gesproken!

...de kast nadat ie uit de boom was gevallen.

...een nieuwe kast opgehangen.

...voorwaar alsnog een prachtig resultaat.

Anita van Dooren

Groep Oisterwijk (Oisterwijk/Moergestel/Haaren)

Tijdens de inventarisatieperiode, eind maart 2009, ontdekten we in Haaren een mogelijk nieuwe steenuilenlocatie. We kregen hier niet de territoriumroep van het mannetje terug, dus een nieuw territorium konden wij daarmee niet vaststellen, maar de alarm-, opwindings- en contactroepen waren niet van de lucht. Ook een tweede bezoek leverde geluiden van aanwezigheid van steenuilen op. Hoewel we in deze periode normaal gesproken geen kasten hangen, besloten we dat het toch de moeite waard was om deze hier nog snel even te plaatsen.

Tijdens de broedcontrole, niet lang daarna, leverde deze locatie helaas niets op. De kast was leeg, er lagen geen eieren in, en er was geen uil te bekennen. Jammer, volgend jaar beter was de gedachte. Echter twee weken later belden de eigenaars met de melding dat er jonge uilen in de kast zaten, dat het een drukte van belang was bij de kast en dat er uilen af en aan vlogen. Vreemd, want twee weken geleden lagen er nog geen eieren in, maar toch zag men ook uitvliegende jongen.

Wat bleek: de eigenaars zagen na een observatie de steenuilen in de eerste instantie op de kast landen om van daaruit onder de golfplaten te verdwijnen. Omdat het onder de golfplaten waarschijnlijk wel te heet was geworden, hebben zij zich daarna verplaatst naar de kast. Toen wij een kijkje gingen nemen, zagen we het mannetje een prooi aanvoeren, een jong dat vanuit de kast naar buiten zat te koekeloeren, en een jonge pluizige steenuil die zich op de grond gauw

verstopte in een schuilhoekje.

Het ging hier om een broedgeval met twee jongen. Één daarvan werd na verloop van tijd s' morgens dood aangetroffen in het weiland. De reden bleef gissen: niet verdrongen, niet aangereden, geen gif gebruikt, niet gepakt door huisdieren en hij was ook niet mager. Wegens een slecht muizenjaar hebben wij het uiltje in de nabijheid van de kast gelegd ter consumptie. Met het tweede uiltje leek het beter te gaan, men zag hem regelmatig in de nabijheid van het erf.

Tijdens de vakantie van dezelfde eigenaars vond de huisoppasser een steenuiltje in huis, hij had gezelschap van een jonge duif.

Waarschijnlijk waren zij via de schoorsteen de open haard binnengevlogen en konden zij de weg naar buiten niet meer vinden. Her en der lagen er schijfsporen in de kamer. De jonge duif was er zo slecht aan toe dat ze hem hebben begraven. Het steenuiltje, waarvan men op dat moment niet precies wist wat het was, kon weer losgelaten worden; maar niet nadat hij was vastgelegd met een camera van de mobiele telefoon. Door de reddingsactie heeft in elk geval één van de twee uiltjes het gered, en is hij uiteindelijk ook succesvol uitgevlogen.

Bob Visser van werkgroep Oisterwijk

Groep Oisterwijk (Oisterwijk/Moergestel/Haaren)

Resultaten 2009:

Oisterwijk 18 kasten

- 1 succesvol broedgeval met drie jongen, drie succesvol uitgevlogen
- 1 broedgeval met vijf eieren, deze waren echter onbevruucht
- 1 broedgeval met 3 eieren, deze waren ook onbevruucht.

Moergestel 15 kasten

Geen enkel broedgeval

Haaren 23 kasten

- Broedgeval met twee jongen, één succesvol uitgevlogen
- Broedgeval met twee jongen, één succesvol uitgevlogen
- Broedgeval met twee jongen, twee succesvol uitgevlogen
- Broedgeval met vier jongen, vier succesvol uitgevlogen
- Broedgeval met vier jongen, drie succesvol uitgevlogen

Doden

Één jonge steenuil, restant opgegeten door de overige uilen, pootje lag nog in de kast.

Één jonge steenuil, lag dood in het weiland, oorzaak onbekend

Één jonge steenuil, aangevallen door kat

Één volwassen steenuil doodgereden

Één volwassen steenuil verdronken, geringd,

deze bleek afkomstig uit België

Één jonge kerkuil verdronken

Groep Hilvarenbeek (Hilvarenbeek/Biest-Houtakker)

- Nog geen resultaten bekend.

Groep Tilburg (Tilburg-N./Berkel-Enschot/Udenhout/Loon op Zand/Biezenmortel/Helvoirt)

Hoe snel kan het gaan! Waren we enthousiast over het mooie resultaat van 2008, zo minimaal waren de broedsels dit jaar. Althans bij onze groep!! Al in het begin van dit jaar werd er gealarmeerd dat er weinig of geen broedsels van bosuilen waren (*Pieter Wouters*). Berichten vanuit de kerkuilbescherming voorspelden ook al niet veel goeds en bij de steenuilinventarisatie dit voorjaar kregen we weinig reactie. (Zou in dat geval toch ook de vorstperiode een rol hebben gespeeld?) Grootste oorzaak tot nu toe lijkt vooral het geringere aantal muizen te zijn.

- Nestkastbroedgevallen 4
- Vrije broedgevallen 5
- Territoria 2

steliëvoor?

Hoe lang ben je al lid van de vogelwerkgroep?

Ik ben al lid van de VWG sinds het begin toen onze VWG nog Falco heten. Dus dat is nu ongeveer 37 jaar, ik ben medeoprichter van de VWG en ook de eerste penningmeester (net als nu).

Wat was de rede om er bij te gaan?

De zorg voor de natuur en de aantasting van het milieu, en de behoefte om als groep hier iets aan te doen, zowel in de vorm van bezwaarschriften, alsook in de vorm van het beheren en onderhouden van natuurterreinen en het plaatsen van nestkasten e.d.

Wat houdt je bij de werkgroep?

Het feit dat je in groepsverband bezig bent om bepaalde zaken aan de kaak te stellen en te proberen om een positieve bijdrage te leveren aan het behoud van de natuur, dat kan door het indienen van bezwaarschriften. Maar ook door het verrichten van tellingen waarvan de gegevens gebruikt kunnen worden voor een beter beheer van natuurgebieden en de bescherming van vogelsoorten.

Heb je een taak binnen de werkgroep?

Zoals ik al zei ben ik sinds vorig jaar weer penningmeester van de VWG. Daarnaast houd ik al ongeveer 20 jaar al de inventarisatiegegevens van de kerkuilen in Brabant bij, die door mij in een landelijke database worden verwerkt. Ook ring ik al ongeveer 20 jaar de kerkuilen in heel Midden-Brabant. Ook de telling van de huiszwaluwen is een project waaraan ik al van het begin af aan heb meegeholpen.

Sinds dit jaar ben ik zeer intensief bezig met het in kaart brengen van de nestplaatsen van gierzwaluwen in Oisterwijk. Samen met een aantal mensen van het IVN.

Wat vind je van de maandvergaderingen?

De laatste tijd vind ik ze weer wat gezelliger als een jaar geleden, er werd te veel tijd besteed aan allerlei bezwaarprocedures en te weinig aan vogels. Maar dit is gelukkig een heel stuk verbeterd. Ook de lezingen en de vogelquiz zijn altijd heel leerzaam.

Naam:

Gerard van der Kaa

Leeftijd:

60

Woonachtig:

Oisterwijk

Beroep:

Koster

Burgerlijke staat:

Gehuwd

Kinderen:

Geert-Jan 26

Maurice 25

Daniëlle 23

Zou je dingen anders willen zien en zo ja welke?

Ik vind het heel jammer dat er altijd de zelfde mensen naar de vergadering komen en dat het een relatief kleine groep is die zich actief inzet voor de belangen van onze werkgroep. Wat mij betreft zouden er wel eens wat meer nieuwe gezichten op de vergadering mogen komen.

En ook de vergrijzing binnen onze werkgroep baart mij zorgen.

Misschien zouden we eens wat meer activiteiten moeten organiseren om de jeugd warm te laten lopen voor de natuur en voor vogels in het bijzonder.

Wat vind je van de Peregrijn?

Het is een zeer goed uitziend verenigingsblad, wat jammer genoeg niet zo'n grote oplage heeft vanwege de hoge kopieerkosten. Maar ik ben er wel voorstander van, om het via de website en via de mail onder een groter publiek te verspreiden, net zoals Steenuil in de Lift.

Ben je veel in het veld?

Als je onder "het in het veld zijn" ook het inventariseren in de bebouwde kom rekent dan zit ik in de zomermaanden ongeveer 3 of 4 avonden in de week in het veld.

Welk gebied bezoek je het meest?

Als ik er de tijd voor heb ga ik graag naar de Kampina en de Logtse brug en de Mortelen.

Hoe zie je de natuur in Nederland over 20 jaar?

Ik denk dat we in een steeds dichter bevolkt gebied komen te zitten en dat onze natuur het zwaar te verduren heeft van allerlei uitbreiding van bebouwing en recreatiedruk.

Wat is je favoriete vogel?

Mijn favoriete vogel is altijd wel de kerkuil geweest, maar sinds ik me bezig houd met het wel en wee van de gierzwaluw krijg ik steeds meer respect voor deze vogel

Welk seizoen is voor jouw belangrijk?

De zomermaanden zijn natuurlijk heel belangrijk voor het inventariseren van de kerkuilen, en nu dit jaar ook de gierzwaluwen.

Maar op de winteravonden ben ik nogal wat avonden in de weer met het verwerken van gegevens in de computer.

Kun je je beroep wat duidelijker omschrijven?

Ik heb een steeds zeldzaam wordend beroep. Er zijn momenteel niet veel betaalde kosteren meer.

Mijn beroep is zeer gevarieerd. Het belangrijkste is het alles klaar zetten voor de dagelijkse diensten die er in de kerk gehouden worden, daarnaast verzorg ik kopieer en stencilwerk en andere administratieve werkzaamheden.

En ook neem ik een groot gedeelte van het onderhoud van de kerk voor mijn rekening, zodat het rendabeler is om in dienst te zijn van het kerkbestuur.

Hoe besteed je jouw vakantie?

Onze favoriete vakantieplek is Zuid-Limburg waar wij graag lange wandelingen maken. Het is niet zozeer vogels kijken maar genieten van de natuur in het algemeen.

Wat doe je in je vrije tijd nog meer?

Lisette en ik gaan graag fietsen, en gezellig ergens een terrasje pikken.

Heb je nog meer hobby's?

In de winteravonden ga ik op dinsdagavond in clubverband luchtbuksschieten met een speciale wedstrijdbuks. (Dus zeker niet buiten op vogels of andere dieren)

Wat is je favoriete boek of tijdschrift?

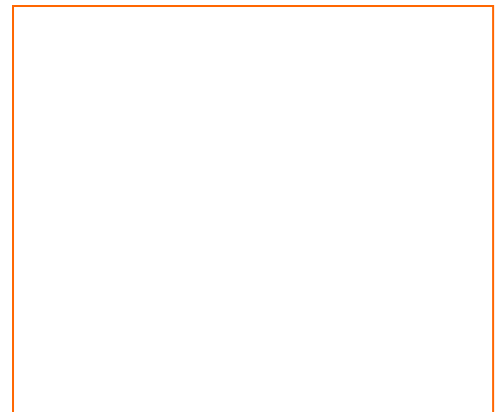
Ik ben niet zo'n fanatieke lezer, maar meestal is het wel iets over vogels of de natuur in het algemeen.

Wat is je favoriete vervoersmiddel?

Ik probeer zoveel mogelijk gebruik te maken van de fiets, zeker omdat ik nogal veel last heb van mijn gewrichten, zodat ik toch zoveel mogelijk beweging heb.

w e r k g r o e p

BIO- DIVERSITEIT

Biodiversiteit is de rijkdom aan organismen die door hun ecologische variatie en verspreiding er voor zorgt dat kringlopen ontstaan die deze aarde bewoonbaar houden.....

Victor Retel Helmrich

Het voorkomen van organismen is gerelateerd aan het leefmilieu en alles draait om de onderlinge ketens van afhankelijkheid. Het voorkomen van de ene soort is afhankelijk van het voorkomen van een andere soort. Niets staat op zichzelf, ook wij niet. Ook wij zijn deel van de keten. Nu dit besef decennia, na de publicaties van de “Club van Rome”, tot in het beleid is doorgedrongen, krijgt het pas de aandacht die het verdient. In het Europese Biodiversiteitsverdrag “de Countdown 2010”, dat door de landen in Europa is ondertekend, is vastgelegd dat de ondertekenaars zich verplichten er alles aan te doen om door actief beleid de biodiversiteit op hun grondgebied te verbeteren. In ons land betekent dit dat nu vele gemeenten de taak op zich hebben gekregen om deze doelstelling naar hun beleid te vertalen. Het B-team in Oisterwijk bijvoorbeeld is hiervan een voortvloeiSEL.

Hoewel we mogen toejuichen dat biodiversiteit eindelijk onder de aandacht van de overheid is gekomen en dat geprobeerd wordt een omslag te bewerkstelligen in het handelen van burgers en bedrijven ten dienste van het milieu, blijft er genoeg over om ons zorgen te maken. Het valt op dat sommige bedrijven en gemeenten de aandacht voor biodiversiteit, handig tot “marketinginstrument” weten om te smeden. Door ‘biodiversiteit’ in hun presentaties te verwerken wordt geprobeerd zo een “groen imago” van zichzelf neer te zetten. Nog te veel zien we dat het bij plannen en papier blijft zonder dat er daadwerkelijk iets veranderd. Hoe kwalijk we dit ook mogen vinden, is het van belang ons te realiseren dat dit niet enkel een gevolg is van onwelwillendheid maar ook van onwetendheid. Er heerst in dit opzicht een groot gebrek aan ecologische kennis en zie daarom hier een taak weggelegd voor ons als vogelwerkgroep.

De vogelwerkgroep en biodiversiteit

Twee 2 jaar geleden, in de Peregrijn 4 van september 2007, schreef ik een artikel met Breehees Goirle als voorbeeld, waarin ik pleitte om gemeenten, gebouweigenaren en terreinbeherende instanties proactief te benaderen om maatregelen te nemen of projecten te lanceren die ten dienste staan van vogels in het bijzonder en de biodiversiteit in het algemeen. De aandacht zou daarbij vooral moeten gaan naar de natuur buiten de beschermde natuurgebieden omdat juist daar het verlies van ecologische kwaliteit het grootst is. In dit stuk wil ik daar opnieuw aandacht voor vragen.

Als we kijken naar wat de vogelwerkgroep sinds haar bestaan vooral bezig houdt dan is het vooral:

- het verrichten van tellingen aan broedvogels, vogeltrek, wintergasten e.d.
- en het procederen tegen ongewenste ontwikkelingen in natuur en landschap.

Tevens wordt door subwerkgroepen zoals de Steenuilen- en Kerkuilenwerkgroep en de werkgroep Landschapsbeheer en door individuele leden gewerkt aan soort- en biotoopbescherming. Het enige wat er aan ontbreekt, is een kader van beleid om deze activiteiten te sturen en op elkaar af te stemmen. Welnu, de Werkgroep Biodiversiteit wil, gebruikmakend van de aanwezige en verder te verdiepen kennis, een brug slaan tussen de ruimtelijke ontwikkelingen binnen ons werkgebied en een ecologische verrijking. Dit betekent dat in plaats van **volgen en ad hoc reageren** we ons meer zouden moeten richten op het **doen van suggesties, lanceren van plannen, het propageren van maatregelen** om zodanig een daadwerkelijke verbetering van de ecologische kwaliteit van zowel de gebouwde als niet-gebouwde omgeving tot stand te brengen.

Waar gaat deze commissie zich mee bezighouden en wat wil ze bereiken?

De commissie is een werkgroep. D.w.z. dat we niet alleen praten maar ook aan iets gaan **werken**. Enerzijds werken we aan het bijeenbrengen van kennis uit de praktijk en de

literatuur, anderzijds werken we aan het uitdragen van die kennis naar personen, instanties, bedrijven en gemeenten om iets gedaan te krijgen. Het gaat in deze met name om ecologische kennis over vogels en hun leefomgeving. Als daar ambitie voor is, kunnen we ons ook richten op onderzoek op bescheiden schaal. Te denken valt aan inventarisatie en onderzoek naar de omstandigheden voor het wel of niet-voorkomen van bepaalde soorten. In het verre verleden hebben Loek Hilgers en ik een dergelijk soort onderzoekje gedaan naar de vindplaatsen van oeverzwaluwen in ons werkgebied.

Het doel van dit alles is om tijdig te kunnen aangeven waar ecologische verrijking en verhoging van biodiversiteit mogelijk is. Vooruitkijken zal daarom ook een belangrijke activiteit van de werkgroep moeten zijn.

In grote lijn verlopen de activiteiten als volgt:

- Inventarisatie van plaatsen in ons werkgebied waar door gerichte maatregelen biodiversiteit kan worden verbeterd.
- Met elkaar een strategische aanpak overleggen.
- Contacten leggen met de verantwoordelijke personen en instanties.
- Uitvoering door eigen mensen of eventueel met derden.
- Monitoring en rapportage.
- Presenteren en publiceren.

Wat verwacht de commissie van haar leden?

Op de eerste plaats enthousiasme en vertrouwen dat je iets kunt bereiken door je als vogel- en natuurbeschermende instelling proactief op te stellen. Daarnaast is nieuwsgierigheid en zin hebben in ecologisch onderzoek wel gewenst. Ik stel voor om eens per twee maanden bij elkaar te komen, om aan haalbare doelen en leuke projecten te werken.

Hoe kun je je aanmelden?

Door mij een email te sturen met je naam en adres en je eventuele bijzondere interesse.

Victor Retel Helmrich
victor.retel@home.nl
Thomas van Diessenstraat 32
5051 RK Goirle
013-5363086

Excursienaar....

20 september 2009
door Jacques van Meer

*Eindelijk had weerman Piet eens gelijk gekregen. Hij had mist voorspeld en die was op zondag 20 september dan ook in ruime mate aanwezig. Overal. Gelukkig kunnen de 9 deelnemers elkaar wel terug vinden op de vernieuwde P-plaats. Nadat alle aanwezigen over de beschikbare auto's waren verdeeld begonnen we met een rustig ritje richting de Biesbosch. In verband met de dichte mist zijn we, om te beginnen, naar de Polder Maltha gereden. Maar ook daar, dichte grijze wolken. De weg had dezelfde grijze kleur als de lucht zodat je je af en toe in een vliegtuig waande (ready for take off). Maar ieder nadeel heeft ook zijn voordeel. Door de mist konden we de vogels niet zien maar wel goed horen. Ze waren zeker luidroepend aanwezig o.a. een *Cetti's zanger* (ook met zonlicht moeilijk te vinden), *waterral*, *ijsvogel*, *zwartkoppen*, *grote bonte specht* en een groot aantal kwebbelende *krakeenden*. Enkele vogels kwamen door de mist langsgevlogen o.a. de *grote zilverreiger* en een groep *staartmezen*. Op de terugweg zijn we nog een keer langs de kijkhut gelopen, het zicht was inmiddels al een heel stuk beter geworden door de*

De Biesbosch

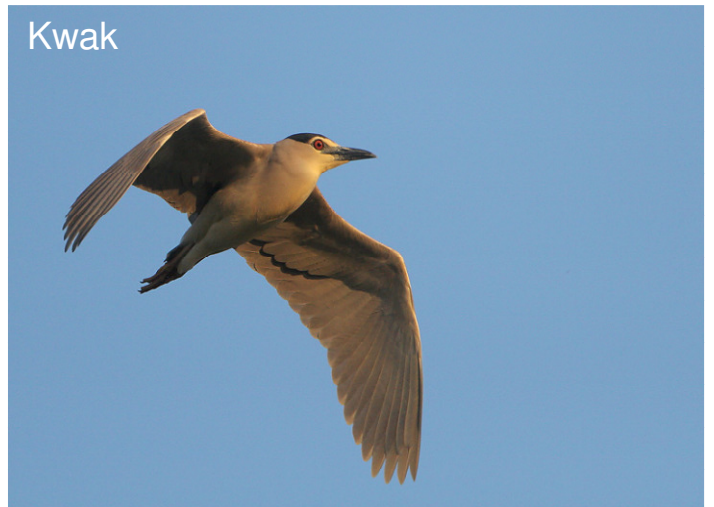
De Brabantse Biesbosch is een zoetwatergetijdengebied die eeuwen lang een domein was geweest van vissers, rietsnijders en griendwerkers. Dankzij eb en vloed, de rivieren en de mens is het landschap geworden zoals het nu is. Met rivieren en grillige kreken. En eilandjes met wilgenbossen en rietvelden. In de kreken is het water glashelder. De Brabantse Biesbosch maakt deel uit van de het Nationaal Park de Biesbosch, dat op de grens ligt van de provincie Noord-Brabant en Zuid-Holland. Nu onder het status Nationaal Park wordt gewonnen land weer teruggegeven aan de natuur.

doorbrekende zon en wat meer wind en ook vanaf de kijkhut waren de eenden nu zichtbaar,. Verder nog enkele opvliegende **watersnippen** en in het riet wat rondscharrelende **kleine karekieten**. Omdat de mist nu grotendeels weg was werd de weg vervolgd naar het grote water namelijk plan Noordwaard oftewel de polder Oude Hardenhoek. Hier waren de vogels in grote getallen aanwezig. Een klein overzicht: 50 **lepelaars**, 30 **grote zilverreigers**, 12 **kleine zilverreigers**, 2 **zilverplevieren**, een groot aantal **bontbekplevieren**, **watersnippen**, een **tureluur**, 2 spectaculair overvliegende **slechtvalken**, grote groep **kneutjes** met enkele **putters**, **gele** en **witte kwikstaarten**. En verder nog enorme aantallen **wintertalingen**, **krakeenden**, wat **bergeenden** en enkele **smienten**, **pilstaarten** en **slobeenden**. Overal waar je keek waren vogels aanwezig. Vanaf ons prachtige uitkijkpunt zijn we daarna doorgereden naar de kijkhut van de Beneden-Spieringpolder. Hier staat het water te hoog zodat er hier weinig te zien was. Wel vanaf hier even de weg overgestoken om te zien of de beloofde **kwak** aanwezig was in het kanohaventje. En ja hoor, net boven het water, op een tak staat de kwak op 1 poot te slapen. Helaas net op zijn linkerpoot waardoor ook de daar aanwezige ring zichtbaar is. Een ontsnapte vogel dus, maar wel leuk om ze eens in het wild te zien. Daarna zijn we nog een eindje naar het bezoekerscentrum gereden en in die hoek hebben we nog een rondje gewandeld. Door het prachtige weer waren inmiddels de **buizerden** de lucht ingegaan, een **bruine kiekendief** kwam langs gevlogen en als toetje mochten we nog een **visarend** waarnemen. Hij bleef goed stilzitten boven in een dode boom dus iedereen heeft hem mooi kunnen zien. Alles bij elkaar een leuke excursie, mooi weer en mooie waarnemingen. Tot een volgende keer.

Kleine zilverreiger

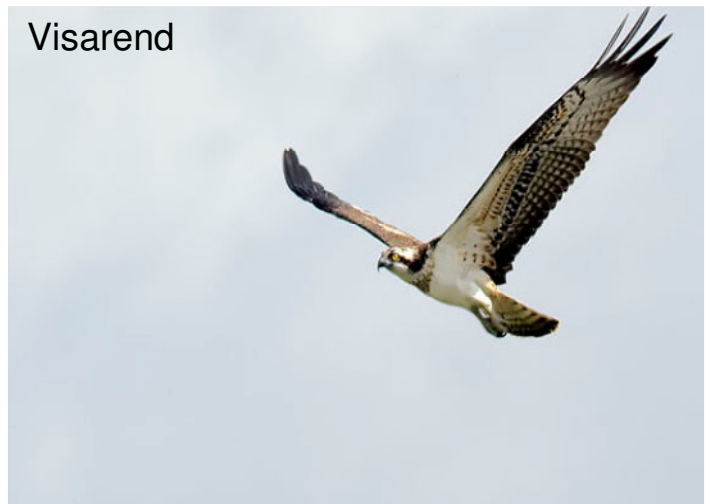
Kwak

Cettiszanger

Visarend

Het Etang de Belval in de Argonne

victor retel helmrich

Voor veel van onze leden is het gebied, de Argonne, geen onbekend terrein. Vooral tussen 1984 en 1997 werd bijna jaarlijks door de VWG naar deze prachtige streek in Noord-Oost Frankrijk afgereisd om er in alle rust te kunnen genieten van het landschap en de rijkdom aan vogels, orchideeën, amfibieën, en zoveel meer. Dit voorjaar kwam per e-mail bij mij een bericht binnen dat het Etang de Belval door een plaatselijke boer was opgekocht en was droog gelegd om er een maïsakker van te maken en dat de Vlaamse natuurbescherming, Natuurpunt, een actie was gestart om het gebied van de ondergang te redden. De actie bestond uit het werven van donateurs met wie het mogelijk zou moeten zijn om samen met de Franse LPO en de regionale natuurbeheerders het gebied op te kopen en de status van beschermd natuurgebied te geven. Een actie die ik graag wilde ondersteunen, vooral door het unieke gegeven dat de een natuurbeschermingsorganisatie zich inspande om een natuurgebied buiten hun landgrenzen liggend aan te kopen. In juni kreeg ik het bericht dat de actie afstevende op een succes. Er was al een aanzienlijk bedrag bij elkaar gesprokkeld dankzij giften van Vlamingen en enkele Nederlanders om een meerderheidsbelang in de aankoop van het meer te verwerven. In het bericht werden alle donateurs tevens opgeroepen om de 22ste augustus, acte de présence te geven in Belval op het internationale feest ter ere van de aankoop van het meer. Dat laatste wilde ik niet missen, dus spraken we thuis af om een lang weekend in Givry-en-Argonne door te brengen.

Het was prachtig weer en het werd voor mij een geweldige ervaring om het gebied na zoveel jaren weer terug te zien. We hadden de tent opgezet aan op de camping van Givry en genoten met de Belgen van een bijzonder feest aan het meer. Natuurlijk met veel gabelbier, quiche Lorraine en een groots opgezette barbecue. Hier liet het internationale karakter zich van zijn beste kant zien.

Natuurpunt had 2 excursies georganiseerd rond het meer en de aan het meer grenzende bossen. We kregen een goed beeld van de effecten van de reeds uitgevoerde drooglegging die ternauwernood was stopgezet. Daarnaast bood de excursie nog veel interessante waarnemingen van o.a. 3 Zwarte Ooievaars een groep van 25 Grote Zilverreigers, Groenpootruiters, Boomvalk, Slob-, Krakeend en Wintertalingen.

Het zal interessant zijn om te volgen hoe de Vlamingen en Fransen dit gebied zullen gaan beheren omdat het geen eenvoudige opgave zal zijn om te moeten kiezen uit de na te streven natuurdoelen. Het meer is n.l. sedert tientallen jaren gebruikt als viskweekvijver dat eens in de zoveel jaar werd drooggezet om op de bodem mais te telen. Een beheer dat het meer ecologisch weinig te bieden leek te hebben maar desondanks in de perioden dat het weer water bevatte, toch een rijkdom liet zien aan vogels als Snor, Rietzanger, Woudaapje en Grote Karekiet. Het zal me benieuwen of we ze in de toekomst nog eens terug zullen zien.

Excursie langs het meer

partyrestaurant

De Nieuwe Hoef

Welkom
en geniet
van de
rust en
de ruimte

Midden op een van de mooiste landgoederen van de stichting Het Noord- Brabants landschap, tussen Goirle en Poppel, ligt aan het eind van een door prachtige beuken omzoomde oprijlaan, party restaurant De Nieuwe Hoef.

De Nieuwe Hoef | Gorp a/d Ley 1 | 5081 NZ Hilvarenbeek | T: 013 534 5675 | info@nieuwehoef.nl

SWAROVSKI

Al vele jaren zijn wij het adres voor **Swarovski** verrekijkers, Spottingscopes en toebehoren.

Met gedegen advies en eindeloos geduld staan we u terzijde in uw keuze voor het juiste **Swarovski** produkt.

Een produkt dat beschouwd mag worden als de "Rolls Royce" onder de optiek. De "EL-serie" bijvoorbeeld wordt op 140 punten op kwaliteit gecontroleerd. Daardoor ontstaat een produkt waarop met een gerust hart 30 jaar garantie wordt gegeven (10 jaar bij spotting scopes)

SWAROVSKI OPTIK DIGISCOPING

Dankzij de DCA, DCB en TLS800 gaat voor u de fascinerende wereld van SUPER-TELE-FOTOGRAFIE open.

Met gemak haalt u uw moeizaam te benaderen object 40,..50,..60 maal dichterbij. Vogels en wild fotograferen was nog nooit zo gemakkelijk.

Met 30 jaar ervaring in fotografie kunnen wij u uiteraard een schat aan informatie en adviezen verstrekken, waardoor goede resultaten meteen haalbaar zijn.

Het assortiment van **Swarovski** omvat meer dan 25 kijkers en telescopen.

